

Дмитро ГНАТЮК,
народний артист України,
Герой України:

– Я дякую Богові за те, що знайшлися люди, які відкрили мені очі на нашу родинну трагедію. Саме співробітники Чернівецького архіву допомогли довідатися про те, в яких нелюдських муках помирав мій старший брат Іван. До того часу було відомо тільки те, що він пропав безвісти. Так я й писав в усіх анкетах, які довелося заповнювати. Насправді Іван нікуди не зникав. Його, безневинного, глибоко віруючого хлопця запроторили до тюремної камери й без суду і слідства позбавили життя. Хочу трішки розповісти про нашу сім'ю. Вона була велика і красива. Шестеро дітей. Чотири хлопці і дві дівчини. Усі тягнулися до культури, музики, театру. Для селянської родини – це рідкісне явище, повірте. Моя мама дуже гарно співала. Мала прекрасний голос. Нерідко її звинувачували, мовляв, чого ти заводиш сумних пісень? У тебе ж такі гарні діти... А, може, вже тоді вона щось передчувала. Принаймні, я добре знаю, що саме через цю загибель сина вона завчасно покинула цей світ. Я був молодший від Івана на три роки. Часто згадую, яким він був ставним і розумним. Якщо мене полонила музика і спів, то Іван мав неабиякі здібності, я б сказав навіть талант до іноземних мов. Ще в школі вивчив і добре володів румунською. А потім опанував усі східноєвропейські мови. Мріяв побувати за кордоном, побачити світ. Щоб ці плани здійснилися, закінчив гімназію, а потім пішов на навчання у вищу морську школу. Тоді, коли Буковину возз'єднали з Україною, якраз у червні 1940 року він приїхав на літні вакації додому. Коли прийшов час повертатися на навчання, Іван дістався кордону (це приблизно за 30 кілометрів від Чернівців), а там йому сказали, щоб їхав у місто, в комендатуру, й узяв перепустку. Він так і зробив. У комендатурі його й арештували. Мамине серце підказувало, що син десь недалеко. Вона ходила до тюрми, просила дозволу побачитися з сином, а їй відповідали, що такого там немає. З того часу нам доводилося пояснювати – і усно, і письмово, що брат пропав безвісти. Лише з настанням незалежності України моєму молодшому братові Давидові вдалося довідатися, як усе було насправді. Мені було моторошно читати архівну справу. Нашого брата катували. Йому зламали хребет, обіцяючи навчити його російської мови. А він благав своїх мучеників покликати перекладача, з яким він може спілкуватися і німецькою, і французь-

кою, і англійською, і іншими мовами. Після неймовірних тортур його розстріляли. Про місце поховання нам досі нічого не відомо. Ось така трагедія, правду про яку нам донесли архівні документи. Читати їх мені було і страшно, і боляче. Разом з тим я часто задумуюся ось над чим. Якби я знав про це раніше, моє життя склалося б інакше. Як брата репресованого, мене ніколи не випустили б за кордон. Та й взагалі зі мною і з моїми рідними могли б таке зробити!.. Можливо, так повинно було статися. Я розповів про одну трагедію, а таких – мільйони. Якби не архіви – хто б про це знав! Сьогодні я чую: навіщо копирсатися в минулому? А я вважаю: треба. Кожен народ, кожна людина має право знати про те, що було, щоб чимось дорожити в житті. А найдорожче, на мою думку, – це свобода. Про це засвідчують архіви, які зберігають найправдивіші документи про те, як наші співвітчизники відстоювали право на волю, який важкий шлях вони пройшли, яких втрат зазнав наш народ у своїй історії.

Сергій РУДИК,

заступник голови Київської міської
державної адміністрації:

– Архів відкриває нам нові та забуті сторінки тисячолітньої писемної історії нашої держави. Неможливо переоцінити вагу і значення задокументованих свідочств життя українського народу. Архів – це основне місце роботи історика, вченого. Мені як кандидатові історичних наук неодноразово доводилося працювати в архівах, власноруч перегортати сторінки минулого.

На зламі двох систем – Радянського Союзу та незалежної України – я ознайомлювався з необхідними матеріалами у Державному архіві Чернівецької області, в архіві ЦК КПРС, ЦК КПУ, МЗС України та МЗС Росії, приватних архівах. Для мене відкривали документи під грифом “Таємно”, адже я досліджував тему повоєнної української міграції до США та Канади, яка в радянські часи була засекреченою. Востаннє я працював з архівними документами, вивчаючи матеріали про Голодомор 1932–1933 років. Зізнаюся, що нинішній стан архівної справи в Україні бажає кращого, вона заслуговує більшої уваги. Гадаю, комп’ютеризація архівних матеріалів полегшить роботу як працівників цих установ, так і звичайних користувачів, вчених, людей, яких розкидало просторами колишнього Радянського Союзу. Адже інколи їм необхідно знайти певні довідки, документи, свідчення.

Сучасний архів я бачу як цілісну, демократичну та відкриту систему з широким доступом до архівної інформації.

